

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-нин Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1988
Чылдың
июнь
29
среда
№ 150-151 (13751)
1925 чыла
түзүлгөттөгүсү.
Өртүз 3 көпөк.

БҮГҮ-ЭВИЛЕЛДИҢ XIX ПАРТИЯ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ АЖЫТТЫНГАН

Июнь 28-те эртенгинин 10 шакта Кремль-
дин Съездилер ордузунга Совет Эвилелинин
Коммунистг партиязынын XIX Бүгү-эвилел
конференциязы ажыттынган.

«СЭКП-нин XXVII съездинин шийтпир-
лерин боттандырып турарынын болгаш эле
тургустунушкунну ханыладыр талазы-биле
сорулгалар дугайында» илеткелди СЭКП
ТК-нын Чингине секретары М. С. Горбачев
кылган.

СЭКП-НИҢ XIX БҮГҮ-ЭВИЛЕЛ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ ИНФОРМАСТЫГ ДЫҢНАДЫГ

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиязы-
нын XIX Бүгү-эвилел конференциязы 1988
чылдың июнь 28-те Москвага, Кремльдин
Съездилер ордузунга ажил-херекчи байдал-
га, ленинчи чаңчыларның ёзузунга ажылын
егелээн.

Мурунку болган конференциядан бээр 47
чыл эрткен, СЭКП ТК-нын шийтпирин ёзу-
гаар чыылдырган партияның XIX Бүгү-эви-
лел конференциязы партияга болгаш чуртка
амыдыралчы эң чугула ужур-дузалыг: эде
тургустунушкунну баштайгы түнелдери
кандыгыл, оон орунда турар моондактарны
чайладыр дээш чүнү кылза чогуурул, рево-
люсчу чаартылганын чорудулгазын ара дүш-
пес кылдыр канчаар чорударыл дээн айты-
рылгарга хары бээр дээш эде тургустунуш-
кунну эргилделиг үе-чадазында чыылган.

Конференция мурунда СЭКП ТК-нын
Тезистеринин талазы-биле үре-түнелдиг
болгаш ажим чугаалар болган. Ону чугаа-
лажып турар үеде совет ниитилелди улам
ынай сырый каттыштырарынче болгаш бы-
жыктырарынче, эде тургустунушкунну ха-
ныладырынче угланган хөй-хөй боттут са-
налдары болгаш шүгүмчүлелдерни комму-

нистер база партия кижигүнү эвестер кири-
генер.

Эртенгинин 10 шак. СЭКП ТК-нын Полит-
бюро кижигүннери эштер М. С. Горбачев,
В. И. Воронников, А. А. Громыко, Л. Н. Зай-
ков, Е. К. Лигачев, В. П. Никонов, Н. И.
Рыжков, Н. Н. Слюньков, М. С. Соломенцев,
В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, В. В.
Щербицкий, А. Н. Яковлев олар залга көстүп
келирге, делегаттар адыш часкаашкыны-би-
ле байыр чедирген.

СЭКП ТК-нын Чингине секретары М. С.
Горбачев СЭКП Төп Комитетинин дааска-
нын ёзугаар конференцияны ажыткан. Тө-
лөөлекчилер чөвүлелиниң өмүнээзинден ол
конференциянын Президиумун съездинге бо-
даарга, эвээшти, сан составынын талазы-би-
ле 112 киж кылдыр сонгурун саналдаан.
Саналды чаңгыс үн-биле хүлээп алган.

Ниити партия конференциязынче делегат-
тар сонгаанынын сөзүндө Эстониянын
Компартиязынын ТК-зынын бирги секретары-
нынга сонгуткан эш В. И. Вяляска делегат-
тың мандадын тыпсыр деп саналды база
конференция хүлээп алган.

Оон соонда конференциянын удуртур өс-
ке органнарын — Секретариатты, Редакция

болгаш Мандат комиссияларын чаңгыс үн-
биле сонгуп тургускан.

Даргалакчы — СЭКП ТК-нын Политбюро
кежигүнү, секретары Е. К. Лигачев конфе-
ренциянын СЭКП ТК-нын июнь (1987 ч.)
Пленумунга бадылааны хүн чурумун чар-
лаан:

1. СЭКП-нин XXVII съездинин шийт-
пирлеринин боттанышкынынын, он ийги
беш чылдың бирги чартынын кол-кол түн-
нелдеринин болгаш эде тургустунушкунну
чорудуун ханыладыр талазы-биле партия ор-
ганизацияларынын сорулгаларынын дуга-
йында.

2. Партиянын болгаш ниитилелдин амыды-
ралын улам ынай демократчыларынын та-
лазы-биле хемчеглер дугайында.

Конференциянын хүн чурумун болгаш
регламентин бадылаан, хүн чурумунун
бирги-даа база ийги-даа айтырылгарынын
указын чаңгыс илеткелге кириер дугайында
саналды хүлээп алган.

Партиянын XIX Бүгү-эвилел конференция-
зынга СЭКП Төп Комитетинин илеткелди
кылары-биле СЭКП ТК-нын Чингине секре-
тары эш М. С. Горбачевка сөс берген.

М. С. Горбачевтун «СЭКП-нин XXVII
съездинин шийтпирлерин боттандырып ту-
рарынын болгаш эде тургустунушкунну ха-
ныладырынч талазы-биле сорулгалар дуга-
йында» илеткелди делегаттар улуг кичээн-
гей-биле дыннаан болгаш удаа-
лараа адыш часкаашкыны-биле уткуп
турган.

СЭКП ТК-нын Политбюро кижигүнү, се-
кретары А. Н. Яковлевтин даргалаашкыны-
биле эрткен кежээки хуралга конференция-
нын киржикчилери илеткелди чугаалажып
көөрүнчө кирген.

Санал берип, сөс алган эштер: В. В. Бака-
тин — СЭКП Кемеров обкомунун бирги
секретары, Д. К. Моторный — Херсон обла-
стын Киров аттыг колхозунун даргазы, Г. В.
Колбин — Казахстаннын Компартиязынын
ТК-зынын бирги секретары, В. К. Белянинов
— СЭКП Москва хооркомунун секретары,
Л. И. Абалкин — ССРЭ-нин Эртемнер акаде-
миязынын Экономика институтунун дирек-
тору, Е. И. Чазов — ССРЭ-нин калдык камга-
лал министри, А. М. Масалиев — Киргизия-
нын Компартиязынын ТК-зынын бирги се-
кретары.

КОНФЕРЕНЦИЯНЫҢ УДУРТУР ОРГАННАРЫ

ПРЕЗИДИУМ

Абрамян О. О.
Абросов П. А.
Августинювич Е. И.
Анушкин Р. А.
Арутюнян С. Г.
Ауельбеков Е. Н.
Афанасьев В. Г.
Ахромеев С. Ф.
Бакатин В. В.
Бахланов О. Д.
Бирюкова А. П.
Бобыкин Л. Ф.
Богомиков Г. П.
Бойко О. М.
Бородин П. Д.
Васильев И. А.
Везинов А. Р. Х.
Воробьев Н. Н.
Воронников В. И.
Восколунова Н. И.
Вяльс В. И.
Галлерт Н. В.
Герасимов А. Н.
Горбачев М. С.
Громыко А. А.
Гроссу С. К.
Гулова З. С.
Демичев П. Н.

Добрынин А. Ф.
Долгих В. И.
Дроздецкий Е. И.
Елисеев А. С.
Жалымас П. Б.
Зайков Л. Н.
Ибрагимов Г. Р.
Иванова Г. Д.
Иванко В. А.
Иванов Г. А.
Кабанов В. П.
Калашников В. И.
Капитонов И. В.
Карпов В. В.
Колбин Г. В.
Колесников Б. И.
Колпаков С. В.
Корзюк А. Т.
Королев А. М.
Краснекова В. Ф.
Кужальный А. В.
Кулыбеков Е.
Лавров К. Ю.
Лигачев Е. К.
Лизичев А. Д.
Литвиненко М. П.
Луханов А. И.
Мальков Н. И.

Манасенов Ю. А.
Маникин С. И.
Марчук Г. И.
Масалиев А. М.
Масик К. И.
Маслюков Ю. Д.
Махматов К.
Медведев В. А.
Меркулова Г. В.
Мессин В. К.
Метонидзе Г. А.
Мирошенко В. И.
Мураховский В. С.
Никонов В. П.
Нигланов Р. Н.
Ниязов С. А.
Нургульбаев А.
Ораов В. П.
Осинин Ю. П.
Осминин С. А.
Патяшвили Д. И.
Патон Б. Е.
Полозов И. К.
Попов Ф. В.
Постников В. И.
Пуго Б. К.
Пухова З. П.
Рабдаев Г. Л.

Разумовский Г. П.
Романов И. Х.
Рыжков Н. И.
Саар В. А.
Сафронов С. Д.
Сидоренко В. Л.
Слюньков Н. И.
Смирнов В. П.
Соколов Е. Е.
Соловьев Ю. Ф.
Соломенцев М. С.
Сонгайла Р. Б. И.
Стародубцев В. А.
Строев Е. С.
Талызин Н. В.
Травкин Н. И.
Усманов Г. И.
Уткин В. Ф.
Хабибалин Р. Х.
Хлебущкина А. П.
Чебриков В. М.
Чурсина М. А.
Шалаев С. А.
Шеварднадзе Э. А.
Шуляк Е. А.
Щербицкий В. В.
Ягодин Г. В.
Язов Д. Т.
Яковлев А. Н.

СЕКРЕТАРИАТ

Анишев В. П.
Баталин Ю. П.
Болдин В. И.
Браков Е. А.
Браусова Г. А.
Велихов Е. П.
Владимиров Б. Г.
Власов А. В.
Володин Б. М.

Воробьев И. Л.
Галдеев А. И.
Загребин К. Н.
Ковалев М. В.
Копылов Б. В.
Мартин Я. Ю.
Масол В. А.
Нестеренко С. М.
Петров К. Г.

Погорелов Ю. Н.
Примаков Е. М.
Светличенко Н. И.
Соломин В. И.
Удальцов М. А.
Хомяков А. А.
Черный А. К.
Шевцова Р. М.
Шенин О. С.

РЕВИЗИЯ КОМИССИЯЗЫ

Аксенов А. Н.
Арбатов Г. А.
Василенко А. В.
Воложенко В. М.
Грищенко П. С.
Зоркальцев В. И.
Игнатов Н. С.
Калин И. П.
Калдарбекова А.

Камалидинов З.
Клаузен А. П.
Куликов В. Г.
Кушов В. А.
Лавтев И. Д.
Лосев С. А.
Михайлов Г. М.
Нестерков А. Ф.
Пономарев А. Ф.

Ревенко Г. И.
Скляров Ю. А.
Сухорученкова Г. Ф.
Терешкова В. В.
Харламова А. П.
Шаповаля Л. Ф.
Шаповалов О. Б.
Шарин Л. В.
Шербина Б. Е.

МАНДАТ КОМИССИЯЗЫ

Катык С. А.
Князев М. А.
Коваленко Л. А.
Кожамбетов И.
Колесников В. Г.
Копылов В. А.
Кубачев С. А.
Кузнецов С. А.
Литвинцев Ю. И.
Лушев П. Г.
Муромов А. В.
Николаев В. В.
Осиповский Н. П.
Плетнева В. Н.
Разумов Е. З.

Разумовский Г. П.
Силанов И. С.
Соломин Ю. М.
Степанов В. С.
Судейманов С. М.
Татаренко А. А.
Толдоров П. П.
Уланов Г. И.
Филиппова П. Е.
Фомин Б. И.
Хабибалин П.
Ханатрян В. Х.
Юсупов М. Ю.

Июнь 28-те Кремльдин Съездилер ордузунга СЭКП-нин XIX Бүгү-эвилел конференциязы
ажыттынган.
(СЭТА-ның фотоуи фототелеграф дамчыштыр хүлээп алган).

РЕВОЛЮСЧУ ЧААРТЫЛГАНЫҢ ОРУУ-БИЛЕ

СЭКП-НИҢ XIX БҮГҮ-ЭВИЛЕЛ КОНФЕРЕНЦИЯЗЫ АЖЫЛЫН ЕГЕЛЭЭН

Июнь 28-те 10 шакта Кре-
мльдин Съездилер ордузунга
Совет Эвилелиниң Коммуни-
стг партиязынын XIX Бүгү-
эвилел конференциязы ажы-
ттынган. СЭКП ТК-нын Полит-
бюро кижигүннери М. С. Гор-
бачев, В. И. Воронников, А. А.
Громыко, Л. Н. Зайков, Е. К.
Лигачев, В. П. Никонов, Н. И.
Рыжков, Н. Н. Слюньков, М. С.
Соломенцев, В. М. Чебри-
ков, Э. А. Шеварднадзе, В. В.
Щербицкий, А. Н. Яковле-
в оларга залга олурганнар
адыш часкап байыр чедирген.

Конференцияны ажыдыл ту-
ра, М. С. Горбачевтун чугаа-
лааны болза:

СЭКП-нин XIX Бүгү-эвилел
конференциязы беш муң
делегат сонгуткан. Конферен-
цияда 1991 делегат чедип кел-
ген. Артылары чотуттү тал-
дагыйлар биле келбэн. Совет
Эвилелиниң Коммунистг пар-
тиязынын Төп Комитетинин

даасканы-биле Совет Эвиле-
линиң Коммунистг партиязы-
нын XIX Бүгү-эвилел конфе-
ренцияны ажыттынган деп
чарлаан.

Президиуму, Секретариат-
ты, Редакция болгаш Мандат
комиссияларын сонгуп алар
ужурлуг бис. Делегациялар
төлөөлекчилеринин чөвүлели
дүшүрүлгөсү, Ол органна-
рын составынын талазы-биле
саналдар ажыдап кылдынган
болгаш чугаалажып көөрү-би-
ле силерде бердиген. Баштай
конференциянын Президиу-
муну дугайында. Улуг ха-
рысалга ошаттыны турар
бистин конференциянынын та-
рактарынын адыш-биле биске
улуг ажыдыл кымыры таар-
жып турар, ыңчангаш конфе-
ренцияга ажил-херекчи чорук
хөй болур ужурул.

Делегаттар конференцияны
Президиумун 112 кижя сос-
тавты кылдыр сонгаан.

Эштер, Эстониянында өс-
ке республикаларын партия
организацияларынын секре-
тарыларынын бистин Президиу-
муну составында шупту
кирип турарын эскерген боор
силер, чүге дээрге эш Вяляс
конференцияга делегаттар сон-
гудуп каанкан соонда Эсто-
ниянын Компартиязынын ТК-
зынын секретариаты сонгута-
кан. Бистер дүшү сүмөлжип
көргөп, биске бүгү парторга-
низациялар төлөөлестинген
турун дээш—ол бистин эрге-
вис: эш Вяляска мандатты
тыпсыр деп саналам силерге
кирип келди. Бистер силер-
дин биле ыңчангаш кылдып
болур эргелдиг бис деп,
М. С. Горбачев улаштыр чу-
галдаан.

В. И. Вяляс конференция-
нын делегатына болгаш Пре-
зидиум кижигүнүгө бир үн-
биле сонгуткан.

Оон соонда Секретариат-

тың, Редакция болгаш Мандат
комиссияларынын составтарын
сонгуп эгелээн. Делегациялар
төлөөлекчилеринин чөвүлели
Секретариатты 27 кижя сос-
тавын кылдыр сонгуп деп
сүмөлжээн Е. К. Лигачев дын-
наткан.

Делегаттар конференцияны
секретариатынын, Редакция
комиссиязынын, Мандат ко-
миссиязынын составын чаңгыс
үн-биле сонгаан.

Делегаттар дараазында хүн
чурумун бадылааннар:

Партиянын XXVII съездинин
нийтпирлерин боттанды-
рып турарынын, 12-ги беш
чылдың баштайгы чартынын
түнелдеринин болгаш эде
тургустунушкуну чорудулга-
зын ханыладыр талазы-биле
партия организацияларынын
сорулгаларынын дугайында.

Партиянын болгаш ниити-
лелдин амыдыралын улам
ынай демократчылар талазы-

биле хемчеглер дугайында.

Партиянын Төп Комитетин
бо конференцияга хүн айты-
рынын бирги-даа, ийги-даа
айтырылгарынын талазы-биле
чаңгыс илеткел кымырын чо-
гумчалыг деп санаанын дын-
наткан.

Конференциянын ажыдаар
чурумун болгаш регламента-
ция чаңгыс үн-биле бадылаан.

Партиянын XIX Бүгү-эвилел
конференциязынга Төп Коми-
теттин илеткелди кылары,
биле сөстү СЭКП ТК-нын
Чингине секретары М. С. Гор-
бачевка сөс берген.

«СЭКП-нин XXVII съездинин
нийтпирлерин боттанды-
рып турарынын болгаш эде
тургустунушкуну ханыладыр
талазы-биле сорулгалар дуга-
йында» М. С. Горбачевтун
илеткелди улуг кичээлге-биле
дылаан болгаш адыш час-
каашкынынын чаңгыс эвес
удаа болуп турган.

Эштер делегаттар!

Он бирги беш чылдаазы-би.

Ооң чылдагары чүдөл?
Ажыы-биле чугаалаар ужу-
луг, эштер: эрткен чылдары

Шак ыңдыг ойлук чок дэ
бектен чуткуп үнэр дэши,
тем-техниктиг делшилте
дүргөдөлириниң, бистин б

нийншкынны күштелдирер
партиянын XXVII съездиз
айтышкыннарынга бүр
биле дүгжүп турар.
Бо сорулгалар каянчаар ш

кыска болгаш идеялдыг
— күш-ажылды организ-
мын болгаш илг бе-
кинин аренда болгаш
аа таарымчалыг хевир

орчу дутайында. Бир эвес
став-көдөз ажил-агыйже
онш-даа курлавырларны
өске-болуусса, киж дуг
лерия ооң амыдырал-чурт

бистер чыдып бээр
кандыг болуру-биле күрүңгү
орудар алырынын болдунар
ийинде, хамазтыларга тыпсы
алгазын дугайында хей с

чарга безин фонду
түп алырын оралда
тар ам-даа талчок
луп турар. Коопера
гаш хуумун к

УУ УИДҮР-
КЫР ЧОРУК-
КҮШТҮГ БО-
ЛОНТНИ БОЛ-
Ш-ЭЖЫЛЧЫ

мындыг-дыр, үнлөсүн
мактаг реформаның эге
лазымын чөрүлдөзлөри
айтырыгылары мыныг-ды
чоокку үгө болаһа оон
келир үгө хамаарыштыр
дык бодалдар мынды
зылар.

теми-
ту-
ни-
и-бо-
рла-
жит-
ууш-
тыл-
тал-

лези апаргав. Унденин о-
лелдернин барык коллу-
енин жүсөлөп турар эрт-
академиктиг секто-
үлүүнө эртем шикчиле-
ге үндүрүп турар акша-
гилернин чүгдө 6,8 хуузу-
жыл турары канчап-даа

Чогуу-на ынчангаш э
үндөздөттүгүн поли
бо буту жастырылганы
гаш жамылганы бөгү
де эдери четпес болбай
Чутал болза ханы эде
зуушкун дугаймына,
агы механизминин дык
тапталы берген струк
рын эде кылырынмы ду
ла, эртемиң иштиң
заалары сайырагын

рыны дугаымыз бос
Ала-туртуп шынар т
биле шуут чаа эртем т
тургузары эржекч чүгү
чокка кыска хуусалар
ыны шыңчыткыларга ш
кежүлдө чылар азын
оң үндөңнине бистин
ал-оомониктиг таар
эле тургузарынын төлө
тинген программаларым
гу комплексин чейинши
боттаңдылары болдуым
Эртем-техниктиг депш
эргелет башкаарын
раңдай-жыңыраң депш

лар арзишда шайтан аяны эртеринге шикит темечлер негеттикти. Манас мизил оруктарин ризин бола, азырлар мизл артем-техникти кон терия, ижисер теитерия кири сурулазлары шикити тур куллективтери негет тургузулары болур. Эртем ниязлацлары бот-ор, рымгалар харылазларга дорт кириштерин эгет артем шикитчилелери нияк болгаш технологие вестияци — буадуриги рымга — хавдырылга дорун болу эргилишкити гузуп турары база укур-дузалыг.

Ундизин болгаш дузал теметирин курулавырлар

Ол чөл дээртэ түн мурундаа — өртөмсө бид дэ демократичадыр, катан болгаш албай-сугаар алабад-дуулаару, консерватизмийн монополизмийн ажил эдир. Талантындырнын ирээртереге, чогаалдыг шатнагваа болгаш бот-гө, өртөмсө үндэснелр иделдэринь баяа болол-ден эрэгилт кайгжыч-болгаш маргызалаару оруунга оруу ажилар Чамык эртэмдннэр эр-оорганизастарын хонир тым-буру бугаар чутуулгын дуугаар алыгын тургуул, алаа болга күрүнэ болол-дэагш болга.

Нийтлэлт эрхэмийнхний хувьд чадлын дүүшүүртэснийг хамгаалахын тулд далаалань өөрчлөх турал нийтлэлт эрхэмийнхний хувьд чадлын дүүшүүртэснийг хамгаалахын тулд далаалань өөрчлөх турал

Эде турукстуушук баякталарына жана темиринин жана никелдинин аңгиледегери чыдам суурааларда туруктуу калган. Ичиндеги артериялык марксизм-ленинизм мурдундагы болган методдорго үлөмдөттөгөн. Аңгиледегери негеттинин. Экономиктик реформа. Аңгиледегери системанын чыгарыш, демократизмде, ичинде чыгарыш чыгарыш, ичинде арзымын тамаарлар, политика тамаарлар.

угаал болаашкын болгаш
ке-аа хэй түүдлер дээн
каш, элэ тургустунуушкы
шак ынаыт боттут. эртеми
дезалеттинген шинчилел
эрежок чугула бооп т
Оскээр чугаалаарга, ш
талазы-биле бодунун чаа
далынче бар чыдар ыныт

арын 1988 ч. июнь 29.

ЭШ М. С. ГОРБАЧЕВТУН илеткели

бүлүктөрү, олардын эргек-
челери Советтериниң составына
илереттинип кире журлут.
Чер-чер Советтериниң саясаттын
завужадыры айтканын талашып
биле биле келише бериле.

Тесттерин чыгара ал-
ган турар, бүгүл Советтер
бүрмн эргелигин чыгыс аяй
чыгараан — беш чыдам дон
айыр деп санал/калбак дот-
мочини аяган. Бо байдалдар
чер-чер Советтерини де-
путаттары бузулалга ажил-
дар, ботторини сагыш-бо-
далдары боттадарынгга
теш шах-улаг болулар. А
алгач аякка ажил-хертен
ын шыдаас депутатты Демир
агырттары, азы херек тава-
гылга Советтин составын
тешел адыры — согулукчулар-
ын ындыг эргези кезезде ар-
ыр.

Советтинин чогулмалык жыйнаарына Совет эрге-чарыгынын дээди органдары башкаар тургустуугаы база андыг-кандыг бүрүс эргелер-ге болуп турары ол база интигилдик ужуз-дузалыг. СРЭ-нин Дээди Советинин депутаттары, Президиуму база комиссиялары ажыктыг ажылыг кылып турар ол бүгү та-ныккага-аа бистин эрге-ча-

аграриясыз даян организмийи
структурасы болгаш оон
жыл-чорудугаызынч туруу
ушынгы өскөрталгелерин
теген турары шунтууска
илдингир. Т.К.Н.н Тезис-
теринде би айтыр талазы-
мизе калбарган даяксызга
низа союураалды илереткен.

Кажан биске Советтерини
бизилеринин системасын
кылдан турган Октябрь
революцияда баштайгы он чылдар-
да даяксызгаызынч эгилер деп

дээш эвес саналдар киргээ. Ол дээрge улустун калжак болган долу эргелиг дуаллары болуп турган. Дарнын аразында ды-

бүрүн эргэсэнтэй түсөкчи комитеттер ын-
ан ажилдап тургулаан.
Тассалыг төлөөлөгчлөгч чорук
ойлуужуудага, эргелеп баш-
арылга база контроль тала-
а-биле боктаамал ажил-биле

олбашкан турган. Чурттуу
ээди эрге-чагыргазынын орга-
ныга бистин хэй-никти орга-

жележилесинин эргежок чу-
гулазын дугайында бодал-
ы дискуссыяга база чугаалап
ургулаан. Шак ол санал-
маларны түннөвишаан, кон-

Ол сорулга-биле Эвилел өсөдигине бүгү чоңуну дешкээр айым-биле төлөзлөни база Националдар Советинге махтанга болган.

[illegible]

турганга турган болуп. Ош
таңгалыкларынын ат-даныш-
ын билгеш / төлөлдөрдүн
арма-чкжөн Конституцияга
даралып каан/ болуп.
5 чыл хуусалаа сонукта-
лган депутаттар шупука-
гышкыш, күүрүнө эрге-кагы-
шын чач төлөлдүн да-
гыны — ССРЭ-ния улус
шупуттарыныа сөөлдүн
чыдылары баур.
Чуртунга ач туугада укур-
дугаа конституция, поли-
тика база сонал-экономи-
ка айтырларыны шиптирле-
бодууну хуураалыа чылаа
чыгыс катан чыгып болуп.
Хообул-дурум шиптирлээр-
лааган контроллаарда укур-
дугаагыт бугу-ле айтырлар-
чууаалыаган көөри-биле
лааган шиптирлээр-биле,
лаууну отчөтүүт органына-
га база алаалма турар Со-
веттеринг ажылын углан ба-
шыры-биле улус депутатта-
рыны сөөлдүн бодууну со-
модын сак талалы-биле ми-
н-га-лаа улуг өзөс (400—450
чыгыс джик), ний палаталаа

устуний ССРЭ-ний Дээд
ведийг сонгуул ол болуур. Ол
на улус депутатарының
дээдизингэ огчтутуг, дотга
айжылдаар эргэ-чагырга
дээдиз органы болур ужуур.
Ычангааш хоойлу-дүрүм
наа контроль талазы-биле
улэ ажил Дээдиз Советке
нааш оон комиссияларынга
тут дорт мөһөнтитингэн бо
лбайт муруненин дээдиз

зууын демократчиларынчаа бодур буур ужурут. РЭ-ийн Дээдл Сөвдийн тавилын чамды кезег таамал чаартыл турарым дугайнда бээ боданил гей.

ийнде, ССРЭ-ийн Дээдл Соиний палаталарынын ажы, оларын амгы туруп түрөгөй албан-хүдээгеге чейлааш, оларын кыла илелкэйжидер херек,

(улачтызы 6-гы арында).

Эш М. С. ГОРБАЧЕВТУН илеткели

(Улаачымы 7-ги арында).

Ол сорулгандары чечиле
алыр дэши, ажил-чорудуга
ганын түгөйлөп үндүрер, эле
тургустунушукууга чэр калып
ны бээр, сизу доктааш кыла-
байн бурнгаараздыр ужуру-
луг ажаак чугула ужуру-утка-
лар документаларын бо түн-
берде хүдээ алыр ужурулу-
нис. Бо бүтү делегат бурнуу-
чүн, бистин конференцияны-
нын партия болгаш совет улус
мурнууга харымсалдыгынын
хемчээни толдоразы турар-
дыр. (Үргүчүдө алыр алыр)

Ламгийн голд маань ингэ, та
шин шалтга **«Суклаа»** дөвсг
хэргийн смирнит дэшт ал
дүргийн толгойрууд хомудал
дүргийн хамгаал-байр, байр мө
чмээрний ботгогтыг-д
каралжыг хийхжижээ.

Бий-Хемийн дөвсгээрний
Ары-Эжм, Алдын-Лааржж
Уш-Тейлэр, Севи, Хүт, Тура
базы Билдиг боштры барыг
ла эзн чадлээр-дыр. Виктор
Көк-оолдуу ырызын дэшт
«хектер этхей, дөвсг хийхшт
хектүг-хыгтыг чадлааглар ра
боннуу дөвсгээрний бар.

Мэрт билгирн Тес-Хемийн
Шуурмат, Каа-Хемийн Ут
болгаш Баче-Ажмат, Өвүр
Бора-Шай, Чиче-Хемчигте Ш
мв-Бажы дэшт хийхшт сүрэг
дэшт чадлаагларын эхн-дэ аж
дэшт турар бий. Шах хийн
чадлаагларга смирнесс ма
чогум каяа смирин боор.

«Кызыл таравчын» совхоз
түү күрүгнэ дужагал хонюу
дү хууу семс, ортумаа-бий

төл обаластарга мынахан дар бөлүштүрүм ачылган, шык курчаларга өткөндүгүн айтты. Ол мынахан айтты: «Айгы, күчкү үлөсүз сүткү хамдарга, алдаас ытпазы ажал, айгы чорукту негээр. Барлыктын, Анигатылардын сууи чөл ажаллап, Дөө-Төзөни бутанын аштан арылгаза, дүжүктү магадылазын түргүзү кол атылса да болгу дег. Чазы тараза, сени шөндөри суггараза эптиг болуру-биле чер-черлерге арыкчатыштар тыртат болза эми. Ол чорук чени шөкөр болдурбас, дөң-дөстөк, сүт үймөс черлерге сүт үндүрүр-биле арыкчатыштарын тауа, дөсөра чыккылаар кылдыр тыртып катга чогулмасын»
Тава-Самбу САРЫГЛАР.

Аягыттардын сууя чып аягы-
лап, Дөн-Тезин бузганын аш-
тап арыгызга, дүжүттүк мага-
ныламын түргүзүр кол чүгүлө-
р болгу дег. Чазин тараа, си-
ген шалдерин сугтарарда өлгөң
болдуру-биле чер-черлерге
арыкчыгаштар тыртат болза-
ки. Ол чорук черин шокар бол-
дурбас, дөн-дөстөк, сүт үмөс
черлерге сүт үндүрери-биле
арыкчыгаштарын тауа, дораа
чыктылаар кылдыр тырттып
карга чогуучалыг.

Тава-Самбу САРЫГЛАР.

ЫРААЖЫ БАШКЫ

Бисте эки башкылар хай. Оларныкы биринчи уул аардылган хойчуу, коммунист, Күш-Амалдык. Кызыл Тук орденин дик-ленин, Бай-Тал ортум шолонго башкыны Той-лу Салчакты хамаарышты-рып болур.

Тойлу Сүрүнчөк Сал-чан ам удаас алдан хар-ней богазын арта базар дей берген. Хилин кара ба-жынык дүктөрдө аң хы-раа чаапкан. Ол тапты-ла дөртөн бир чыл бурунгаар, он сес харгыт хып дэи уезинде, ынчангы Мөңгүн-Тайга көмүрүнү Мугур-Аксы чеди чыл шолонго чедишкенин доскан. Бир чыл эртекеде, 1948 чыл-дын август 25-тен эгелен, Бай-Тал чеди чыл шолон-го кичишкенин башкы бооп анысдан эгелзэн.

Он бээр ам дөртөн чыл-дар эртен, бича үенин дүрүгүнчү, амгы бо хүн нерге чеди, Тойлу Сүрүн-чөк Салчак уул өөредил-генин шугуунда док-таалып ажыдап турар. Башкылар келген дөртөн чылдарында ол келгүндө ла мыр болгаш чурун база күш-ажыл башкыны бооп ажыдап келген.

Бодунга болгаш эш-өөрүмө база өөреникчи-лерге мегелдес уул бо хоочун болгаш дагынык-чы башкы чаа программаны, шолонго реформанын алыс сорулганын эки бил-лр болгаш кичил буру-зунга эч ханы белгелени, өөреникчилерин бот-баш-карлыр чоруну база бил-лери боттары дилеп ты-вар кылдар кичишкенин чугура кылдар санап чо-гуру башкы дээрин оң-биле кады ажыдап кел-ген чылдарында ла эске-рил, билген мен. Ол кер-гүзү материалдарын ажы-лап тургаш, өөреникчи бурузун биле ажыдап би-лик кичи. Ычангаш өң эртенинге багы аптар өөреникчи ковар.

А башкыны кичилдин уруугар четтикпейн ма-наар. Ол дээрге бо баш-кынык акылдык кызы-маан, акаа бердингенин кергүзү турар кичил бо-лур. Ол ышаш шолонго аразына бот-тынгылар уран чуула фестивалды-рынга Бай-Тал ортум шолонго сөөлүг чылдарга үргүчү бири черин бу-зуралды-биле ал келген. Ында Тойлу Сүрүнчөк Салчакты кичириг үлүү уул дээр билдингир, Оң партияны даалгаш — уран чуулду харызылары.

А оң чогаатканы «Анжам Хемчи», «Чы-гыштык ыры», «Ча-раш кара», «Сакты бер-дим», «Тына кыстар» бол-гаш өскөндө ыларын ыр-лазган, ону билбес кичи бистин аравыста барык чок дзе, частырыг бол-бас.

Мергенин бердинген бо коммунист башкы уруу-лар өөредил, музыка ча-гадырындан аңгыда, кай-гамчык ус-шөөр кичи. Ол он беш харпында ла ча-зын эгелзэн. Мөңгүн чулар, чүгөн, зер, шун-чүк, шонча, демир суугу-лар, холалардан эгелзеш илги, хомус, ызылчык, ча-даган дзш кылбасла чу-вези чок, бузулгала алдын холдуг кичи. А хөгжүм херекселеринге ойнап тур-да, илдин чок, чүгөл дык-нансаан кээр. Кылган эки керүштүг, чараш-дза кичи. А боду биле сеткил-диг, амын болгаш эш-өөр-зек, төлөптүг.

«Мөңгүн» чечен чо-газа талкышышкынык бир хундугу келжигүнү, башкы бот-тынгылар кам-позитер болгаш кайгамчык ус-шөөр Тойлу Сүрүнчөк Салчак ынчар чурттан, ажыдап чорур.

Сарыг-өөл САЛЧАН.

Улусчу чогаадылганын III Бүгү-эвилел көрүлдөзү

ТҮҢНӨЛ ЧҮНҮ КӨРГҮСКЕНИЛ?

Партиянын XIX Бүгү-эвилел конференцияда болгаш ле-лякча комсомолдуу 70 чыл оюмга тураскааткан уран чуула көрүлдөзү Бай-Тал районун союзстар аразында болуп эртен. Алаа районун беш союзстарын уран чуула коллективтери уран талаан-дын район төлүүчү чурттак-ларынга болгаш аалчыларынга бараалгаткан.

Фестивалдык «Бай-Тал» со-юзтук артистери ажыдып, таланттын көргүскөн. Олар-нын концерт Тынага рево-люцияны баштайгы тилеке-ленин байыралам-биле эге-лзэн. Баштайгы концерт кө-рүктүлөрин бектик союура-ла чаалап, номер бурузү кө-рүктүлөрдө уул үсөлсө ал-ап, удаа-дараа адыс час-кашкылар-биле хей-аэтиг доозулган. Концерт програм-масында чогаадыкча чаа чуу-лар хей, бектик утка-шылалыг болган.

Оң дараазында районга тургустулган чаа союз «Кы-зыл-Датгы» аялчылары, «Муражык», «Тэзэл», «Кара-Хал» союзстарын уран чуула коллективтери уран талаан-дын улай-улай бараалгаткан. Кайы коллективтер кандык концерт үлдүргөн көрүк-чүлөр сеткилин илереди чуу-ла-жыдап турал.

Бо чылын бо көрүлдөзү мурунку чылдардан бар оңал-дын турар чуулду тес-перлерде ажал-агыл удуртук-ларын, парток секретары, кездэ Совет кукушкынын даргалары, профком даргалары, союз директорлары бот-тар баштап, концерттерде киржиш турары. Оңа аңгы-ла бо көрүлдөзү кездэ ажал-агылдын тускар эртенгилер, башкылар, эмпилер, метанза-торлар, малчылар, туугу-лар, коңекарлар, талкыч-ларга чедир калба-биле киржи, назы-ханы улактап пенсо-нерлерге чедир уран чуулду

доочулар болгаш амыкты-ры-биле кады киржиш. Кай-да-ла удуртукчулар уран чуулду дедип, алаа киржиш турар болур. ында чоңура уран талаантын хүн бурузү, уран чуула дандыкшы-ды, союурада уул болуру амыдырал бадыткан турар.

Чамдык удуртукчуларын бо көрүлдөзү артистерин ил-келе-ния четтелеп, дараадыр та-лаан-биле тыныгыр, куче-нишкенин, кымык ажы-лын маанса оңалап деме-лзээр чуула. Бай-Тал кездэ Со-ветинизм кукушком даргалы Урана Дулааева Монгуш бо таварылгада эки чуулду кылганын деме-лзээр кер-кин. Эки тургу маансады сак-кан, иптин дараадыр турган, 50 кичиге национла бертү, тоңуу дараакан. 32 хер-жон уаустук бажын кастар чамы, чаагаан кимдирткан болган дараа-агы 32 талык кестерин көрүштүг, шынарлыг кылдыр дараадыр кылдырт-кан. «Тэзэл» союзтук дирек-тору Серекей Сономович бо-дуну уран чуула коллектив-ге бар аргаларын ажылап турган, уул эртенгик мате-риалдарын салып турган, чамдык номерлерин талыш-кан дараадыр берген.

Бо көрүлдөзү чамдык кол-лективтер чомпак кичи-зеге салган, бүдүз концерт про-граммасында чамдык-дза улу-стун ырым динилбей бары хомудачыг чорду. Маанса «Кара-Хал», «Муражык», «Кызыл-Дат» союзстарын концерттерин хамаарыштыр болур. Тына национла хөг-жүм херекселерин кымыт турар мастерлер болгаш оңа ойнап турар кичилер бистин Бай-Тайга районда суур бурузүнд бар. Ычанга-да ону амгы салгада ил-келе-тердир, өңерлер амыдыл чоруйа турарын бо көрү-лдөзү көрүп болур. Илги, ба-заалык, доппулуур, ыш бол-

гаш демир-хомушту кымыт тур-мар мастер — «Кара-Хал» союзтук Күжүгет Бааган. Оң кылган херекселер районда дашкаар каймын-дза улус са-дып ап турарын билдир бис. Ычанга-дза оң союзтук бот-тынгыр артистерин ол херекселерге кым-дза ой-нааган.

Аттыг-чарлыг шеверлерин чурту «Кызыл-Дат» союзстан моон мурунда илги, бызатчынын уран чуул-дук хоочуну Сыйлаан-ола баштаан хей кичи ойнап кээр турду. Бо таварылгада бо союзтук Владимир Шем-бүз — илги, Саая Кесел — ба-заачы ойнап келдилер, ар-тында илги аңгы номер кыл-дыр ойнадылар. Бо мастерле-ринистин анык салгадары чүгө чоруга? «Кызыл-Дат», «Тэзэл» моон мурунда чыл-дарда улуустук хөгжүм херек-селдерин оркестрия тургу-зуп алган, концерттерге ойна-п кээр турган болгай. Ол оркестрлер эртен ил чылдан бээр көзүлбей барды, чүгө-чиде берген оң?

Хомусчулар ансамбли бир-ле дугарында Бай-Тайгага тургустулганын оң билдир. Оңа сайлары калдыгы? Коллектив бурузүнд хомусчу-лар бо көрүлдөзү бар болгай. Кайы-дза коллективтерин хомусчуларын динилбей, кичи кайгыт бээр: шугуунда чамгыс черге белекээш аңгы-аңгы таралыканын — биегэ-ле «Дене-Баары», «Дэз-дэз», «Сайыр-Аксы», «Дөңсө-Шилги». Оңа эске аялга тынылбаны оңа бот? «Чашты-Хемчи» таң-жы-лаа артистер чече бил дүрүзүнд динилбей хөр бот? Оңа эске ыры чок эвес. Оңа-биле номер чирин дугалаа ажып бар деп бот? Шах миз-лэп шылар чок номерлер болгаш чедир кылп албай турар чүдүлгенин санаар болса, моон-дза хейи кирил болур. Борта кым бурузү-

гуа? Албаш организациалар ара-зынга, агиткарттарлар ара-зынга, өөреникчилер, башкы-лар фестивалды дэи чыл са-дында уран чуула көрүлдөзү чоруп-ла турар. Алаа илерзэи четкестер чыл саныда ката-ттынны-ла турар, чүгө ы-дыл?

Бистин районга бо эртен уран чуула көрүлдөзүн жур-комиссия бо таварылгада харыскага чок, буу-дза ажыдаан түнелинде көрү-лден түнелин шын эвес үдүргөп, көрүктүлөрин бол-гаш концерт киржикчилерин сеткини хомудаткан. Ол чо-ру бай-тачыларын моон сонгаргы уран чуу сайыра-лынга уул шактык болган деп санаар мек. Көрүктүлөр били ол дараа жорини үдү-ргөп түнелинде уураалын үгөс, Бай-Тал кичи чери азыр турган, жур «Кызыл-Дат» чаа тургустулган со-юзтук, ынчанга кичи черин «Кызыл-Датга» берген деп тайылбырлады.

Шын ипиртир үдүрбөзү түнелинде, кайы-дза кол-лек-тивтер уул маргалдаа үдү-ргөп, хомудап артыкан. Бир эвес жури шы ажыдаан турган болза, бири черин «Муражык» союзтук адыр тур-ган. Ам хангаар, эртен чүгө эртер ужурады. Моон сонгар шак кымыл харыскага чок азы тапшып-көрүп, чөр-чүрт тыртыжар чоруктан уштуу-п, кылган частырын катанга-валы күрөчүг. Дараазында уран чуулду жавлар айы-биле тускар эртенгик кичи-лерин чаала, коллектив буру-зуну уран чуула удуртукчу-ларын киржикчилер-биле түн-елин үлдүр болза үстүндэ аадым кестер-дза, кол-порттерин шылар-дза экл-жип, сайыралын алыр.

Тойлу САЛЧАН.

Күп-ажыдаан болгаш уран чуулду хоочуну.

1936 чылдын күзүндө Тыва Арат Республикага СССР-нин чаала «Бюик-8» деп маркалы ийи авто-мобилди белекке берген. Со-вет Эмелде ийи машин-дарын АКШ-тан алдын-биле салып ал турган.

Ала-чуртун Уул дайын-нын сонда «Бюик-8» мар-калы чаа машиналар Тыва автономият обласка база келген. Оларын амгы Кызыл-дын пассажирлер АТБ-ини де-вискээрин турган облас-тын автоэргеледине дамчы-кан. Олар шалда-ла үндүр бижиттинген. Ол автомобил-дерден чүгөр байдалдыг ар-тыкан чамгыс «Бюик-8-ти» хуу кичиге салдыкан. Ол-ла автомобиль 1973 чылда, үрелин калган турда, Тыва-нын автомобил септэр за-воуунун механик Виталий Афанасьевич Селиванов оон ээи турган кичиден салды алган.

В. А. Селиванов авто-мобилди ык септеп, дамык-хенрин ол-ла хевээр кыл-дас тургускан. АКШ-та сурагыл Фордун «Бюик-8» компанияда бүдүр-гүлгүндө Кызылдын ку-дундарында бо-ла кестүп кээр. 30-40 чылдарын амер-ик автомобил чаа ыкшаш кылдыр кестүр.

ЧУРУКТА: В. А. СЕЛИ-ВАНОВ бодуну «БЮИК-8»-ын-биле.

ЧҮГӨ МЕДАЛЬ БЕРБЭЭНИЛ?

Бо чылын бис Чөөн-Хем-чиктин Хайыракан ортумак шолонго доостуус. Чамгыс классикмис Айланмаа Мон-гуш бириг класстан эгелзеш шолонго доокуже чедир чүгө «бестерге» өөренип келди. Бо чылын ол чүгө геометрияга чамгыс «дөртүтү».

Айланмааны өөренип черас аңа кичи. Сес класска өөренип тура, дараа эмти-ге чыткан. Сес классын өөредиле программанын бо-лу өөренип турган, бистер-ден чыда калайы, харын-дза тергичи аңа өөредилени доосту. Ол эрткин чылын тоску класска өөренип тур-ган, геометрияга чамгыс

«дөрт» алган. Эжигис онту классы чамгыс «дөртүтү», мөңгү медаль-биле доозар ол-дур деп дыка амырап турдуус. А херек кырында ыныг эвес болган. Чүрүмү эки, класстын удуртукчу башкымын бижжон хара-ктеристиказы база эки. Бүтү тала-биле Айланмаа ортумак шолонго медальдыг доозар турган кичи-дир.

Алаа медалды чүгө бер-бизат? Мөңгүл айтырым-ды өөренип мурундай ча-га бижип олур мен. Алаа кым харыс берил?

Уран-оол САТ.

Хайыракан шолонгодо доозукчуу.

ОГЛУВУС БАШКЫЗЫНГА

Бистин оглувус Аяк бо чы-лын бириг классы доосту. Башкымы Зоя Байкараева Оларнын ачымыда оглу-вус мочуп, бижип өө-ренип алган. Шолонго кирдеп уруула, сандык-дза турбай, холуга демир-жүк болуп тузуп балбес, үжүк та-пынас турган кичи болгай. Ур-дза болбай, мочуптар апарганында ажык-ла өөрени бис. Ам оглувус бир мундада 48 оесту мочуптар болгаш он ажыр санарын кадып, казып,

бодалгаларын надык чокча ба-даптар. Бичи тоодарын дум-маларында мочуп бээр апар-ган.

Бо бүтү башкымы Зоя Бай-караеванын улуг күштү үдү-рүтү, кызылмалды, шылымк ажыдаанын амын-тыр. Ычанга оглувус башкымыга удуу-бис четтирдиз.

Сөгөт, Алексей ДОНГАК-ТАР. Кызыл районун Кур-Чер ортумак шолонго.

ЭРГЕЛЕКЧИНИ СОҢГААН

Улут-Хем райкукушкуну уул өөрелде кидилганын эргелекчилер соңугурула район шолонго-ларын ала-ла адым талкыш киржиш. Район эргелекчилер 5 кан-длатурада шилеп адыр-турган.

ОЙНАП БЭЭРИН ДИЛЕДИМ

Хөгжүм-ши театрында хоочундарын концерт чамы кочук союурап кыр-ды. Тыныг ажы-чаны, салымды талантын ам-дза олазган-ды. Оларын холу-дугу-дза көрүп, дыкшан оркусам кээр.

БОЛМУНУ ХУУДА БОЛГАН

Болмуну хууда болгаш чоңура мурунда-дза Кара-кыс Мунакунтун ам бир катан «Хайыраан ботка» Каранын ролон ойнап бээр дилээр-дар мен.

САНАК ДҮҮ-ДАРЫЙ

Кымыл хоорай.

ӨӨРЕНИРИН КҮЗЭЭННЕРГЕ

Тыва республиканын херек-лекчилер икителдерини эргелекчилер баштаар чери 1988-1989 өөредилге чылында «Оссынык хереклекчилер икителдерини эргелекчилер да-разында техникумдарынче сугрулдар хүлээп алырын чарлап тур:

Красноярскийн кооператив техникуму

Тускай эртемни: — товароведение болгаш аш-чем баранчарын садырын организастары (товаровед, бүдүргө өөредилге-зини мастери (хундуску). Костромскийн кооператив техникуму

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску). Красноярскийн механика-технологияту техникуму

Тускай эртемни: — товароведение болгаш аш-чем баранчарын садырын организастары; — товароведение база үлөтүр болгаш аш-чем ба-райнарнын садырын организастары; — совет седында планнаш-кым; — бухгалтер үчүдү. Иркутскийн өлүк техникуму

Тускай эртемни: — аңчыр болгаш аң өс-турер аңчылар (хундуску); — мал болгаш өлүк чик эдинчи товароведение (бот-өөредилге) (хундуску); — хойлу-дугу эртемни (хундуску). Грозныйн кооператив техникуму

Тускай эртемни: — товароведение болгаш аш-чем баранчарын садырын организастары (товаровед, бүдүргө өөредилге-зини мастери (хундуску). Костромскийн кооператив техникуму

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску). Красноярскийн механика-технологияту техникуму

Тускай эртемни: — товароведение болгаш аш-чем баранчарын садырын организастары; — товароведение база үлөтүр болгаш аш-чем ба-райнарнын садырын организастары; — совет седында планнаш-кым; — бухгалтер үчүдү. Иркутскийн өлүк техникуму

Тускай эртемни: — аңчыр болгаш аң өс-турер аңчылар (хундуску); — мал болгаш өлүк чик эдинчи товароведение (бот-өөредилге) (хундуску); — хойлу-дугу эртемни (хундуску). Грозныйн кооператив техникуму

Тускай эртемни: — товароведение болгаш аш-чем баранчарын садырын организастары (товаровед, бүдүргө өөредилге-зини мастери (хундуску). Костромскийн кооператив техникуму

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску). Красноярскийн механика-технологияту техникуму

Тускай эртемни: — товароведение болгаш аш-чем баранчарын садырын организастары; — товароведение база үлөтүр болгаш аш-чем ба-райнарнын садырын организастары; — совет седында планнаш-кым; — бухгалтер үчүдү. Иркутскийн өлүк техникуму

Тускай эртемни: — аңчыр болгаш аң өс-турер аңчылар (хундуску); — мал болгаш өлүк чик эдинчи товароведение (бот-өөредилге) (хундуску); — хойлу-дугу эртемни (хундуску). Грозныйн кооператив техникуму

Тускай эртемни: — товароведение болгаш аш-чем баранчарын садырын организастары (товаровед, бүдүргө өөредилге-зини мастери (хундуску). Костромскийн кооператив техникуму

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску). Красноярскийн механика-технологияту техникуму

Тускай эртемни: — товароведение болгаш аш-чем баранчарын садырын организастары; — товароведение база үлөтүр болгаш аш-чем ба-райнарнын садырын организастары; — совет седында планнаш-кым; — бухгалтер үчүдү. Иркутскийн өлүк техникуму

Тускай эртемни: — аңчыр болгаш аң өс-турер аңчылар (хундуску); — мал болгаш өлүк чик эдинчи товароведение (бот-өөредилге) (хундуску); — хойлу-дугу эртемни (хундуску). Грозныйн кооператив техникуму

Тускай эртемни: — товароведение болгаш аш-чем баранчарын садырын организастары (товаровед, бүдүргө өөредилге-зини мастери (хундуску). Костромскийн кооператив техникуму

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску). Красноярскийн механика-технологияту техникуму

Тускай эртемни: — товароведение болгаш аш-чем баранчарын садырын организастары; — товароведение база үлөтүр болгаш аш-чем ба-райнарнын садырын организастары; — совет седында планнаш-кым; — бухгалтер үчүдү. Иркутскийн өлүк техникуму

Тускай эртемни: — аңчыр болгаш аң өс-турер аңчылар (хундуску); — мал болгаш өлүк чик эдинчи товароведение (бот-өөредилге) (хундуску); — хойлу-дугу эртемни (хундуску). Грозныйн кооператив техникуму

Читайн кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол-гаш бот-өөредилге (хундуску). Балайшотун кооператив техн.

Тускай эртемни: — аш-чем белекээриниң технологиюзы (хундуску) бол